

toio dalla roccia è precipitato nel fosso, mentre gli altri saltando goffamente dalla cresta della roccia si gettano nella valle spiegando in tal modo le ali. Da chi poteva provenire il fischio acuto? Nessuna traccia di uomini ed in quella regione non vi sono ne marmotte ne camosci. Era dunque l'avvoltoio che faceva

da guardia che avverti i suoi compagni dell'improvviso pericolo. Trovai che il fischio acutissimo e prolungato, simile al suono del fischietto di segnalazione, ebbe la durata di circa due secondi, e suppongo che in base al contegno degli uccelli esso serva da segnale d'allarme per gli avvoltoi.

MIÉRT KELL VÉDENÜNK A MADARAKAT?

Írta: Dr. DORNING HENRIK

HERMAN OTTÓ nagyobb előadást tartott a Természettudományi Társulat állattani szakosztályának 1910. évi márciusi ülésén. »A hortobágyi sáskajárás biológiai tanulságai« címen azt fejtegette, hogy a sáskaveszedelem leküzdésében elsősorban a madarakra kell számítanunk s ezért a megfelelő madársereg hiányát gépekkel kipótolni nem lehet.

A lecsapolások nemcsak szikkadtá teszik a földet s így elősegítik a sáska terjeszkedését, hanem a madarakat is megritkítják s így adott alkalommal kevesebb a sáskapusztító.

A felszólalás nyomán keletkezett vita ötletéből magam is foglalkoztam a kérdéssel egy cikkben (»A madármunka meg a sáska«), amely a »Vadászat és állatvilág« (Zoologiai Lapok) 1910. évi XII. évfolyamában (105. oldal stb.) jelent meg, s szintén alkalmat adott rövidebb eszmecsere.

Amit akkor helyesnek vallottam, arról ma sem változott meg a felfogásom. Részben ismételhetem tehát.

Földünk felületi részére — a belső tectónikus, vulkánikus eredetű erők leszámításával — a levegő, a víz és a napfény hatnak a legjobban. Hat azután az élők világa s ennek sorában nem utolsónak az ember. Akadt olyan geologus, aki az ember működését külön tényező gyanánt vette számba, s nem alaptalanul, mert mindenki tudja, hogy nagy gátak emelése, vizek szabályozása, lecsapolása, erdők írtásának következményeképpen egész tájak alakulata, sőt időjárásbeli sajátossága is megváltozott.

Egy-egy kisebb-nagyobb földrészlet növényi és állati élete alkotja az életközösséget (biocoenosis). Ennek minden tagja, az organismusok minden faja, kölcsönös függésben áll s az egész életközösség oda tapad az adott terület geológiai alakulásához, klimatikus sajátosságaihoz. Keretein belül ismeretlen a haszon, ismeretlen a kár fogalma. A nivelláló erő gyanánt működő létküzdelem fenntartja az egyensúlyt: a biocoenosis külső képét. Ha átmenetileg egyik-másik faj túlságosan szaporodnék, megszáporodnak a rovására élő organismusok is és csakhamar rendes határai közé szorítják. Természetes, hogy geológiai, klimabeli változások során megváltozik az életközösség arculata is, de ez jobbra lassan, fokozatosan áll be, úgy, hogy emberileg mérhető időn belül rendszerint a kölcsönös feltételezettség alkotta egységet látjuk.

Az ember gazdasági munkája megzavarja a természet nivelláló erőinek önkéntelen működését. Nemcsak a föld kérgét forgatja ki szűzi érintetlenségéből, hanem egyes növény- és állatfajokat mesterségesen elszaporít a többiek rovására. Megbontja az életközösséget, mert érdeke ellen való, hogy természetett növényeit,

tenyésztett vagy óvott állatait azok szintén elszaporodott ellenségei a régi szűkebb határok közé szorítsák vissza. Gazdasági szempontból így keletkezik a közvetlenül hasznos és közvetlenül káros növény- és állat fogalma.

Azonban, ha igaz, hogy ellenségeim azok az állatok és növények, amelyek a házi vagy óvott állatok vagy a gazdasági növények rovására szaporodnak, akkor bizonyos jó barátaim, amelyek az előbbieket megsokasodásának állanak az útjában. Ezzel eljutottunk a közvetve hasznos növény- és állat fogalmához is.

A gazdálkodó azonban úgy okoskodik, hogy nem várhatja be, amíg az elszaporodott kártevőket természetes ellenségeik ismét a régi határok közé szorítják vissza, sőt neki, aki egyre több területet forgat ki természetes érintetlenségéből, az is baj, ha a régi határok közt maradnak meg, mert teljes kipusztításuk volna az érdeke. Ezért kell technikai és techniko-chemiai eszközökhöz nyúlnia, hogy az általa teremtett mesterséges állapotot mesterséges eszközökkel tartsa fenn.

Már most azon sokat lehet vitatkozni, hogy ezek a mesterséges eszközök egymagukban elegendők-e, gazdaságosan alkalmazhatók-e, de azt senkisé nem tagadhatja, hogy még alkalmazásbavételük mellett sem mindegy az, vajjon van-e például a sáskalepte területen néhány ezer pásztormadár, gólya, vércse stb. is, vagy pedig nincsen.

Nagyon meg kell szívlelni az intelmet, hogy mindig gondoljunk a gazdasági munkákat támogató állatokra is, ne vegyük el feltétlen szükség nélkül az életfeltételeiket, mert csak így remélhetjük, hogy adott esetben kellő számban kéznél lesznek. A lecsapolás például, sőt a folyószabályozás is, ha nem jár együtt megfelelő öntözőművek létesítésével, a talaj teljes kiszáradását eredményezheti, ami egyéb káros következményen felül sok fészkelő madarat is üldöz, s így megfoszt bennünket nagyszámú rovarpusztítótól.

Az eddig elmondottak szerint nem kellene szükségszerű ellentétnek lennie a mesterséges növényvédelem és a kártévő pusztítás módszerei s a madarak munkájának igénybevétele és megbecsülése közt. Fájdalom, a gyakorlatban meg van ez az ellentét, mert újabban olyan mérges anyagokat használnak a rovarok és növényi élősködők irtására, amelyek számos madarat is megölnek.

Afrikának déli részein igen sok gólya pusztult el a mérgezett sáskáktól s az a nagyarányú védekezés, amelyet a franciák kénytelenek kifejteni az utóbbi években Észak-Afrikában, szintén számos rovarévi madár halálát okozhatja.

Érdemes volna foglalkozni a kérdéssel, nem lehetne-e más olyan megfelelő védekező és irtó anyagot találni, amely nem ártana a madaraknak.

Az eddigiekben úgy vettem a dolgot, mintha a madarak nagy részének hasznos vagy káros volta teljesen tisztázva volna. Ez sem áll azonban, mert egyrészt nagyon különbözők a gazdasági érdekek, másrészt helyenként és időnként kárt okozhat olyan madár is, amelyet általánosságban hasznosnak tartunk. A gólya hasznos a földművesnek, de károsnak tartja a vadász. A seregély hasznos a fészkelő helyénél meg a gulya körül, de kárt okozhat a szőlőkben. Még összefoglaló gazdasági szempontból is vitás némely madárfaj hasznos vagy káros volta, egyes rovarévi madarak pedig azt vetik újabban a szemükre, hogy nagyjából közömbös vagy éppen hasznos rovarokat fogdosnak.

Így állván a dolog, nagyon ingatag alap az, ha csupán azért kérünk védelmet a madarak számára, mert gazdálkodásunknak hasznosak. Szinte azt kell mondanom, hogy ezt csak taktikai szempontból kell elsősorba helyezni, számolva azzal, hogy akad elég ember, akinek cselekvését túlnyomórészt materiális megfontolások irányítják.

Nem szabad azonban lemondanunk arról a hitről, hogy a lelki élet finomodásával ismét meg kell találnunk az utat vissza a természethez, a természet megbecsüléséhez. Biztató jelenség, hogy hovatovább egyre több természetvédelmi park, reservatió létesül, hogy polgárjogot nyer a természeti emlék fogalma csakúgy mint a műemléké.

Minden földterületnek mind a többé-kevésbé állandó mint a változó madárvilága hozzá tartozik annak a területnek az arculatához. Ha csak egy fajt is kipusztítunk, vagy kiüldözünk belőle, szegényebb lesz a bennünket környező természet, szegényebb lesz maga az élet.

A zümmögő, szállongó rovarokon kívül nincs más állat, amely annyira érzékeltetné velünk azt, hogy él a természet, mint éppen a madár. Ne is beszéljünk a madárdalról, a színpompás tollruhákról, mint legtisztább esztétikai élvezetünk tárgyairól, hanem gondoljunk pusztán a madarak örökös mozgására, a levegőben való szállongására, amely nélkül olyan üres, olyan elhagyott volna a legszebb erdő, a legzöldebb rét is.

A szarka bizonyos inkább kárt okoz mint hasznot, de nekem nagyon fájna, ha meg kellene élnem, hogy az utolsó is eltűnik szemem elől.

A Tízparancsolat azt mondja: Ne ölj! Én azt úgy értem, hogy ne ölj meg semmi élőlényt se, ha elkerülheted. A vadász gondolja meg, hogy egy-egy zordon tél, hideg tavasz vagy nagy vihar százszor több kárt tesz a vadban, mint a ragadozók együttvéve, ha pedig sikerülne kiirtania minden ragadozót, annak a vadállomány adná meg az árát, mert elkorcsosulna. A ragadozók nagyjából nem a legvirgoncabb, legerősebb s így a fajfenntartás céljából legértékesebb egyedeket szokták elfogni, hanem a lassúakat, a gyengéket, a betegeseket. A gazda se irigyeljen minden gabona- és minden gyümölcszemet a madaraktól, mert mindent úgy sem takaríthat be s az időjárás neki is sokkal nagyobb károkat okoz. Ám akadályozzuk meg a nekünk kellemetlen madarak elszaporodását, de ne írjunk egyetlen fajt sem.

A mai emberiség az utódainak is tartozik valamivel. Ne vegyük el tőlük a természet pótolhatatlan szépségeit. Ne pusztítsuk a madarakat, mert az egyszer kiirtott madárfaj örökre meghalt. Vele a földi élet teljessége lett szegényebb, a nagy, a végső elmúlás közeledett hozzánk egy lépéssel.

Védenünk kell a madarakat nemcsak azért, mert egyesek hasznosak, hanem azért is, mert esztétikai értékek, mert az élő természet legigazibb megtestesítői.

WARUM WIR DIE VÖGEL SCHÜTZEN MÜSSEN

Von Dr. HEINRICH DORNING

IN DER BIOCÖNOSE eines gegebenen Erdstriches steht jedes Glied miteinander in Wechselbeziehung und das Ganze ist an die geologische Formation und klimatische Eigenheiten des betreffenden Gebietes gebunden. Hier sind die Begriffe Nutzen und Schaden unbekannt. Der als nivellierende Kraft wirkende Daseinskampf erhält das Gleichgewicht: das äussere Bild der Biocönose. Die selbsttätigen

nivellierenden Kräfte der Natur werden durch die ökonomische Arbeit des Menschen gestört. Es entstehen aus wirtschaftlichen Gründen die Begriffe: nützliche und schädliche Tiere und Pflanzen. Der Oekonom kann nicht warten, bis die vermehrten Schädlinge von ihren natürlichen Feinden in die alten Schranken zurückgedrängt werden, es wäre sogar die gänzliche Vernichtung jener in seinem Interesse. Er greift daher zu technische und technisch-chemische Mittel, um die durch ihn geschaffenen künstlichen Verhältnisse mit künstlichen Mitteln auf-

recht zu erhalten. Dabei kann die Mit-
hilfe der die wirtschaftliche Arbeit unter-
stützenden Tiere nur erwünscht sein. Es
ist zu bedauern, dass die neuzeitlich
benützten Giftstoffe beim Vernichtungs-
kampf gegen die schädlichen Insekten
und Pflanzen auch vielen insekten-
fressenden Vögeln den Tod verur-
sachen können. Darum wäre es ange-
zeigt nach anderen derartigen Stoffen
zu suchen, welche für die Vögel un-
schädlich wären.

Die Nützlichkeit oder Schädlichkeit
vieler Vögel ist noch nicht völlig geklärt.
Die wirtschaftlichen Interessen sind sehr
verschieden und es werden stellen- und
zeitweise auch die allgemein nützlich ge-
haltenen Vögel schädlich. Der Storch
nützt dem Ackerbauer, dem Jäger schadet
er. Der Star ist am Brutort und bei
den Viehherden nützlich, kann aber in
den Weinbergen schaden. Auch vom zu-
sammenfassenden ökonomischen Stand-
punkt ist der Nutzen oder Schaden ein-
zelner Arten fraglich und einigen Insek-
tenfressern wird neuerdings nachgesagt,
dass sie meist indifferente oder gar nütz-
liche Insekten verzehren. Unter solchen
Verhältnissen wäre es verfehlt die Vögel
bloss ihres wirtschaftlichen Nutzens we-
gen zu schützen. Wir müssen diesen
wirtschaftlichen Nutzen vielmehr so-

zusagen nur aus taktischen Gründen in
erster Reihe erwähnen, da viele Menschen
sich in ihrem Handeln nun einmal grös-
serenteils von materiellen Gesichtspunk-
ten beeinflussen lassen. Doch dürfen wir
den Glauben nicht verlieren, dass wir
mit dem Verfeinern des geistigen Lebens
den Weg zur Natur zurückfinden und
diese besser schätzen werden. Die an
Zahl immer mehr zunehmenden Natur-
schutzparke, Reservate lassen hoffen, dass
der Begriff Naturdenkmal sich ebenso
einbürgern wird als der Begriff Kunst-
denkmal. Zur Charakteristik eines jeden
Gebietes gehört auch die Vogelwelt.
Wenn wir auch nur eine Art ausrotten
oder vertreiben, machen wir dadurch die
uns umgebende Natur ärmer. Ohne Vö-
gel wäre der schönste Wald und die
schönste Wiese leer und verlassen. Man
töte kein Tier unnützigweise. Auch
die Raubvögel sind für den Wildbestand
wichtig, weil sie die schwächeren Exem-
plare ausmerzen. Die heutige Mensch-
heit ist auch der Nachwelt etwas schul-
dig. Nehmen wir ihr nicht die unersetz-
liche Schönheit der Natur.

Wir müssen die Vögel nicht nur
darum schützen, weil einzelne nützlich
sind, sondern auch, weil sie ästhetische
Werte als wahrhaftigste Verkörperer der
lebenden Natur darstellen.

AZ ERDEI SZALONKÁRÓL (SCOLOPAX RUSTICOLA)

Írta: nozdroviczi NOZDROVICZKY LAJOS

A FIATAL vadászgeneráció tudakossága meséli, hogy az erdei szalonkának két faja él — és pedig a kisebb testű, a kékes és sárga lábú —, továbbá, hogy minálunk évente kétszer költ; sőt vannak, kik éjnek idején csoportosan is vonulni látták.

Mikor mindezen — a tudományos ornithologia által már megoldott — kérdésekre gyakorlati alapon felelni óhajtok, megjegyzem, hogy 55 évvel ezelőtt lőttem az első erdei szalonkát, hogy 17 tavaszkor Szlavonia és Horvátország kiváló szalonkázó területein, a Száva melléki erdőkben és a daruvári Jankovich grófok-
nak közel százezerholdas Daruvár, Sirac és Uljaniki uradalmaiban vadásztam és három ízben követtem kedvenceimet otthonomtól — a Kárpátoktól — délre, az Adria- és Földközi-tenger partvidékeire és szigeteire.